

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. kovo 1 d.*

„Vartotojų apsauga — Ne prekybai skirtose patalpose sudarytos sutartys — Direktyva 85/577/EB —
Taikymo sritis — Neįtraukimas — Investicinio draudimo sutartys“

Byloje C-166/11

dėl *Audiencia Provincial de Oviedo* (Ispanija) 2011 m. kovo 24 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. balandžio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Ángel Lorenzo González Alonso

prieš

Nationale Nederlanden Vida Cia De Seguros y Reaseguros SAE

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Safjan, teisėjai E. Levits ir M. Berger (pranešėjas),

generalinė advokatė V. Trstenjak,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Airijos, atstovaujamos D. O'Hagan,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Baquero Cruz,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: ispanų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose (OL L 372, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 262), 3 straipsnio 2 dalies d punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant A. L. González Alonso ir *Nationale Nederlanden Vida Cia de Seguros y Reaseguros SAE* (toliau – *Nationale Nederlanden*) ginčą dėl „unit linked“ (investicinio) draudimo sutarties nutraukimo ir pagal ją A. L. González Alonso sumokėtų įmokų grąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 85/577 3 straipsnio 2 dalies d punkte nurodyta:

„Ši direktyva netaikoma:

<...>

d) draudimo sutartims“.

- 4 2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/83/EB dėl gyvybės draudimo (OL L 345, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 6 t., p. 3, toliau – gyvybės draudimo direktyva) 2 straipsnyje „Taikymo sritis“ nurodyta:

„Ši direktyva reglamentuoja <...> savarankiškos tiesioginio draudimo veiklos pradėjimą ir vykdymą tokia forma:

- 1) Pagal sutartis vykdomos tokios [gyvybės] draudimo rūšys:

a) gyvybės draudimas, t. y. draudimo grupė, kurią sudaro visų pirma draudimas tik išgyvenimo iki nustatyto amžiaus atvejui, draudimas tik mirties atvejui <...>;

b) anuitetai;

<...>

<...>“

- 5 Šios direktyvos 35 straipsnyje „Nutraukimo laikotarpis“ nurodyta:

„1. Kiekviena valstybė narė nustato, kad individualią draudimo sutartį sudariusiam draudėjui suteikiamas 14–30 dienų laikotarpis nuo tada, kai jam buvo pranešta, kad sutartis yra sudaryta, per kurį jis tą sutartį gali nutraukti.

Draudėjo pranešimas apie sutarties nutraukimą atleidžia jį nuo visų būsimų išpareigojimų pagal sutartį.

Kitos teisinės pasekmės ir nutraukimo sąlygos, ypač draudėjo informavimo apie sutarties sudarymą tvarka, nustatomos pagal sutarčiai taikomą teisę, kaip apibrėžta 32 straipsnyje.

<...>“

6 Šios direktyvos 36 straipsnyje „Draudėjams teikiama informacija“ nustatyta:

„1. Prieš sudarant draudimo sutartį, draudėjams turi būti suteikta bent [III priedo] A dalyje nurodyta informacija.

<...>

4. Išsamias šio straipsnio ir III priedo taikymo taisykles nustato valstybė narė, kurioje priimtas įsipareigojimas.“

7 „Gyvybės draudimo“ direktyvos I priedo III punkte kaip tiesioginio draudimo, kuriam taikoma ši direktyva, „atšaka“ minimas „draudimas, nurodytas 2 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose, susijęs su investiciniais fondais“.

8 Pagal šios direktyvos III priedo A dalies a punkto 13 papunktį informacija apie „pasirinkimo laikotarpio (per kurį galima atsisakyti sutarties) taikymo tvarką“ turi būti pateikta draudėjams prieš sudarant draudimo sutartį.

9 Pagal 1979 m. kovo 5 d. Pirmosios Tarybos direktyvos 79/267/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginio gyvybės draudimo veiklos pradėjimu ir vykdymu, suderinimo (OL L 63, p. 1) 1 straipsnį:

„Ši direktyva reglamentuoja <...> vykdomos savarankiškos tiesioginio draudimo veiklos pradėjimą ir vykdymą tokia forma:

1. Pagal sutartis vykdomos tokios draudimo rūšys:

a) gyvybės draudimas <...>“.

10 Šios direktyvos priedo III punkte kaip gyvybės draudimo rūšis nurodytas „draudimas, nurodytas 1 straipsnio 1 dalies a punkte, susijęs su investiciniais fondais“.

Nacionalinė teisė

11 Direktyva 85/577 į Ispanijos teisę perkelta 1991 m. lapkričio 21 d. Įstatymu 26/1991 dėl ne prekybai skirtose patalpose sudarytų sutarčių (*Ley 26/1991, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles*, BOE, Nr. 283, 1991 m. lapkričio 26 d.). Šis iki 2007 m. gruodžio 1 d. galiojęs įstatymas taikomas pagrindinės bylos aplinkybėms.

12 Pagal Įstatymo 26/1991 2 straipsnio 1 dalies 3 punktą šis įstatymas netaikomas „draudimo sutartims“.

13 Įstatymo 26/1991 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Sutartis ar oferta <...> turi būti parengti raštu, dviem egzemplioriais, su prie jų pridėtu akcepto atšaukimo dokumentu, kuriuos vartotojas pasirašo nurodydamas datą.

2. Sutarties ar ofertos dokumente <...> turi būti aiškiai ir tiksliai nurodyta, kad vartotojas turi teisę atšaukti duotą sutikimą, ir pasinaudojimo tokia teise sąlygos bei padariniai.

<...>“

14 Pagal Įstatymo 26/1991 4 straipsnio pirmą pastraipą „pažeidžiant pirmesniame straipsnyje nurodytas sąlygas sudaryta sutartis ar oferta vartotojo prašymu gali būti panaikintos“.

Faktinės pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas

- 15 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2007 m. liepos mėn. *Nationale Nederlanden* darbuotojas apsilankė A. L. González Alonso darbo vietoje ir pasiūlė jam finansinį produktą. Šis darbuotojas nurodė, jog atitinkamas produktas yra didelio pajamingumo indėlis, suteikiantis depozitoriui galimybę bet kuriuo momentu atsiimti investuotą kapitalą.
- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas papildomai nurodė, kad A. L. González Alonso priėmė ofertą ir pasirašė nemažai dokumentų, įskaitant draudimo sutartį „Segur Fondo Dinámico“, draudimo anketą, apimančią duomenis apie sutartį sudarantį asmenį ir jo sveikatos būklę, ir draudimo įmokoms mokėti skirtą tiesioginio debeto nurodymą savo bankui. Pasirašius šiuos dokumentus *Nationale Nederlanden* tiesiogiai iš A. L. González Alonso banko sąskaitos gaudavo įmokas ir per laikotarpį nuo 2007 m. rugsėjo 3 d. iki 2008 m. gegužės 30 d. gavo iš viso 3 083,30 euro.
- 17 2008 m. liepos mėn. A. L. González Alonso pranešė *Nationale Nederlanden* norįs atsiimti visą įmokėtą sumą. Bendrovė atsisakė tai padaryti. Gavęs neigiamą atsakymą A. L. González Alonso kreipėsi į Oviedo teismą su ieškiniu pagal Įstatymo 26/1991 4 straipsnį ir paprašė pripažinti sutartį negaliojančia bei grąžinti sumokėtas įmokas.
- 18 Apeliacinės instancijos teismas *Audiencia Provincial de Oviedo* nurodė, kad A. L. González Alonso pasirašytas dokumentas „Segur Fondo Dinámico“ apima gyvybės draudimą, pagal kurį draudėjas kaip naudos gavėjas nurodė apdraustąjį asmenį ir jo vaikus, o minimali draudimo suma mirties atveju yra 3 000 eurų. Tačiau šioje sutartyje numatytas ir kitų paslaugų, nebūdingų gyvybės draudimui, teikimas, dėl kurių ši sutartis laikytina mišria sutartimi. Šiai draudimo rūšiai būdingos paslaugos susietos su kitomis paslaugomis, laikytinomis tikru finansinių investicijų produktu.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pastebi, kad draudimo sutartį sudariusio asmens mėnesinės įmokos, atrodo, skirtos finansinėms investicijoms, o klientas gali formuoti savo investicinį portfelį pasirinkdamas investavimo fondus. A. L. González Alonso sprendimu investicijoms skirtos jo įmokos paskirstytos taip: 30 % į *Nationale Nederlanden* valdomą fondą, 60 % į kintamo pajamingumo fondus ir 10 % į fiksuoto pajamingumo fondus.
- 20 Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad A. L. González Alonso pasirašė investicinio draudimo sutartį, kuriam būdinga tai, kad draudimo bendrovė prisiima tik aktuarinę riziką, o finansinio investavimo rizika tenka pačiam sutartį pasirašiusiam asmeniui. Pastarasis šią riziką prisiima mainais į tam tikras mokesčių lengvatas.
- 21 Taigi, nors draudimo sutartys pašalintos iš Direktyvos 85/577 taikymo srities, kaip tai numatyta jos 3 straipsnio 2 dalies d punkte, ir Įstatymo 26/1991 taikymo srities, kaip tai numatyta jo 2 straipsnio 1 dalies 3 punkte, nacionaliniam teismui kyla abejonių, ar galima pagrindinėje byloje nagrinėjamą sutartį priskirti prie šios direktyvos taikymo srities. Šis teismas mano, kad tokį aiškinimą galima būtų pagrįsti Teisingumo Teismo praktika, kurioje ne kartą pabrėžta, kad Direktyvos 85/577 3 straipsnį reikia aiškinti siaurai.
- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jei finansinį produktą, kuris yra sudėtinė investicinio draudimo sutarties dalis, galima laikyti kaip patenkančią į Direktyvos 85/577 taikymo sritį, sutarčiai būtų taikomi Įstatymo 26/1991 3 ir 4 straipsniuose nurodyti formos reikalavimai, ir teismas galėtų priimti sprendimą dėl ieškovo pagrindinėje byloje sudarytos sutarties pripažinimo negaliojančia.

- 23 Tokiomis aplinkybėmis *Audiencia Provincial de Oviedo* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar [Direktyvos 85/577/EEB] 3 straipsnio 2 dalies d punktą reikia aiškinti siaurai, t. y. kaip netaikomą ne prekybai skirtose patalpose sudarytai sutarčiai, pagal kurią numatyta draudiminė gyvybės apsauga mainais į mėnesinę įmoką, skirtą įvairių proporcijų investicijoms į fiksuoto ir kintamo pajamingumo finansinius produktus ir į pačios bendrovės finansinius investicinius produktus?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 24 Prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar ne prekybai skirtose patalpose sudaryta sutartis, pagal kurią numatyta draudiminė gyvybės apsauga mainais į mėnesinę įmoką, skirtą įvairių proporcijų investicijoms į fiksuoto ir kintamo pajamingumo finansinius produktus ir į bendrovės kontrahentės finansinius investicinius produktus, nepatenka į Direktyvos 85/577 taikymo sritį vadovaujantis jos 3 straipsnio 2 dalies d punktu.
- 25 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad, pirma, Direktyvoje 85/577 nepateikiamas draudimo sutarties apibrėžimas. Be to, šioje direktyvoje šiuo klausimu nėra aiškaus nukreipimo į valstybių narių teisę. Taigi, kaip išplaukia tiek iš vienodo Sąjungos teisės taikymo, tiek iš lygybės principų reikalavimų, „draudimo sutarties“ apimtį reikia nustatyti atsižvelgiant į šios direktyvos kontekstą ir visoje Europos Sąjungoje ji turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai (šiuo klausimu žr. 1982 m. sausio 14 d. Sprendimo *Corman*, 64/81, Rink. p. 13, 8 punktą ir 2008 m. kovo 6 d. Sprendimo *Nordania Finans ir BG Factoring*, C-98/07, Rink. p. I-1281, 17 punktą).
- 26 Antra, kaip matyti iš nusistovėjusios teismo praktikos, leidimai nukrypti nuo Sąjungos teisės normų, kuriomis siekiama apsaugoti vartotojus, turi būti aiškinami siaurai (žr. 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Heininger*, C-481/99, Rink. p. I-9945, 31 punktą ir 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimo *E. Friz*, C-215/08, Rink. p. I-2947, 32 punktą).
- 27 Tačiau, kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progą nurodyti, Direktyvoje 85/577 numatyta vartotojų apsauga nėra absoliuti ir jai taikomi tam tikri apribojimai (žr. 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Hamilton*, C-412/06, Rink. p. I-2383, 39 ir 40 punktus ir minėto Sprendimo *E. Friz* 44 punktą). Direktyvos 85/577 3 straipsnio 2 dalyje numatytos išimtys yra šių apribojimų dalis. Šios išimtys, aiškinamos pernelyg siaurai, taptų neveiksmingos, todėl taip jų aiškinti negalima.
- 28 Pagrindinėje byloje nagrinėjamos rūšies sutartyje, be kita ko, numatytas gyvybės draudimas griežtąja šių žodžių prasme. Taigi, tokios sutarties kvalifikavimas kaip „draudimo sutarties“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 85/577, neatrodo akivaizdžiai klaidingas. Nors pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties sąlygas mainais į gyvybės draudimą numatytos mėnesinės įmokos, skirtos investuoti į fiksuoto ir kintamo pajamingumo finansinius produktus bei į finansinius produktus, su kuriomis susijusi finansinė riziką prisiima pats draudėjas, tokios sutarties nuostatos nėra neįprastos.
- 29 Priešingai, „unit linked“ draudimo sutartys, dar vadinamos investicinio draudimo arba su investiciniais fondais susijusio draudimo sutartimis, kaip antai sudarytoji A. L. González Alonso, yra įprasta pagal draudimo teisę. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas manė, kad tokios rūšies sutartis yra gyvybės draudimo sutarties atmaina, kaip tai aiškiai matyti iš „Gyvybės draudimo“ direktyvos I priedo III punkto, skaitomo kartu su šios direktyvos 2 straipsnio 1 punkto a papunkčiu.
- 30 Be to, dar prieš įsigaliojant Direktyvai 85/577 su investiciniais fondais susieta draudiminė apsauga buvo laikoma gyvybės draudimo atmaina, kaip tai matyti iš Direktyvos 79/267 1 straipsnio 1 punkto a papunkčio ir jos priedo III punkto. Tačiau Sąjungos teisės aktų leidėjas, priimdamas Direktyvą 85/577, nesusiaurino draudimo sutarties sąvokos, kad ji neapimtų su investiciniais fondais susieto draudimo.

- 31 Esant tokioms aplinkybėms ir nesant priešingų nuostatų, reikia manyti, kad priimdamas Direktyvą 85/577 ir iš jos taikymo srities visiškai pašalindamas draudimo sutartis Sąjungos teisės aktų leidėjas draudimo sutartims prilygino su investiciniais fondais susieto draudimo sutartis.
- 32 Todėl reikia konstatuoti, kad šios sutartys nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį.
- 33 Be kita ko, toks Direktyvos 85/577 3 straipsnio 2 dalies d punkto aiškinimas nepanaikina vartotojų galimybės tam tikromis aplinkybėmis atsisakyti draudimo sutarties padarinių. „Gyvybės draudimo“ direktyvos 35 straipsnio 1 dalyje, skaitomoje kartu su 36 straipsniu ir III priedo A dalies a punkto 13 papunkčiu, numatyta draudėjo teisė nutraukti draudimo sutartį. Tačiau tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar jo nagrinėjamoje byloje įvykdytos pasinaudojimo šia teise sąlygos.
- 34 Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad ne prekybai skirtose patalpose sudaryta sutartis, pagal kurią numatyta draudiminė gyvybės apsauga mainais į mėnesinę įmoką, skirtą įvairių proporcijų investicijoms į fiksuoto ir kintamo pajamingumo finansinius produktus ir į bendrovės kontrahentės finansinius investicinius produktus, nepatenka į Direktyvos 85/577 taikymo sritį vadovaujantis jos 3 straipsnio 2 dalies d punktu.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 35 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

Ne prekybai skirtose patalpose sudaryta sutartis, pagal kurią numatyta draudiminė gyvybės apsauga mainais į mėnesinę įmoką, skirtą įvairių proporcijų investicijoms į fiksuoto ir kintamo pajamingumo finansinius produktus ir į bendrovės kontrahentės finansinius investicinius produktus, nepatenka į 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose, taikymo sritį vadovaujantis jos 3 straipsnio 2 dalies d punktu.

Parašai.